

ХОРЕОГРАФІЯ

УДК 793.3:128

DOI 10.32461/2226-3209.2.2025.339016

Цитування:

Волчукова В. М., Тіщенко О. М., Катречко Л. М. Екзистенційна парадигма «філософії життя» в хореографічних творах сучасних балетмейстерів. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2025. № 2. С. 303–308.

Volchukova V., Tishchenko O., Katrechko L. (2025). Existential Paradigm of the 'Philosophy of Life' in Choreographic Works of Contemporary Choreographers. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 2, 303–308 [in Ukrainian].

Волчукова Вікторія Миколаївна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
доцент кафедри хореографії
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
<https://orcid.org/0000-0002-8645-573X>
vika20.08.74@gmail.com

Тіщенко Олена Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри хореографії
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
<https://orcid.org/0000-0003-3860-4240>
lenchik721215@gmail.com

Катречко Лія Максимівна,
магістранта Харківського
національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
<https://orcid.org/0009-0008-5238-2721>
liyashtrudel14@gmail.com

**ЕКЗИСТЕНЦІЙНА ПАРАДИГМА «ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ»
В ХОРЕОГРАФІЧНИХ ТВОРАХ СУЧАСНИХ БАЛЕТМЕЙСТЕРІВ**

Мета роботи – виявити та теоретично обґрунтувати особливості екзистенційної парадигми «філософії життя» в хореографічних творах сучасних балетмейстерів постмодерністів і неокласиків. **Методологія дослідження** ґрунтується на ціннісному та системному підходах, застосовано метод індукції та дедукції, інформаційний метод, аналітичний метод, метод термінологічного аналізу, що дало змогу комплексно розглянути специфіку означеної проблематики й отримати певні результати дослідження. **Наукова новизна** полягає в теоретичному осмисленні екзистенційної парадигми «філософії життя» в хореографічних творах сучасних західно-європейських та українських балетмейстерів постмодерністів і неокласиків: Піни Бауш у хореографічних виставах «Café Müller», «Der Fensterputzer», Акрама Хан у хореографічних виставах «Desh», «Vertical Road», Вільяма Форсайта у хореографічній композиції «The Second Detail», Лії Катречко у хореографічній сюїті «Дерево життя», Алівіна Ейлі у хореографічній композиції «Tree of Life», Іржі Кіліана у хореографічній композиції «Танець життя». Тема «філософії життя», як провідна ідеологія екзистенціалізму, яка втілена в хореографічних творах сучасних балетмейстерів постмодерністів, є надзвичайно важливою для розуміння місця людини в сучасному світі, пошуків сенсу в житті, пристосування до постійних змін і трансформацій. **Висновки.** У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що в центрі екзистенціалізму лежить особистість, її свобода, вибір та індивідуальна відповідальність; акцентується увага на абсурдності життя, невизначеності людського існування та необхідності людини шукати сенс у власних вчинках, не спираючись на соціальні норми. Розглянуто хореографічні твори сучасних балетмейстерів постмодерністів, в яких вони звертаються до тем буття, свідомості та пошуку сенсу людського життя, які втілені за допомогою танцювальної лексики стилів контемпорарі, модерн та хореографічних образів. Вони не тільки використовують традиційні теми, а й досліджують, як через тілесний рух можна висловити глибокі філософські ідеї. Одним із ключових принципів екзистенціалізму є свобода вибору. Людина, згідно з цим напрямом, має абсолютну свободу у своїх вчинках, але ця свобода приносить із собою і відповідальність за моральний вибір.

Ключові слова: екзистенційна парадигма, екзистенціалізм, філософія життя, хореографічні твори, балетмейстери постмодерністи, хореографічна сюїта, хореографічна вистава.

Volchukova Viktoriia, PhD in Art History, Associate Professor at the Department of Choreography, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; *Tishchenko Olena*, PhD in Pedagogy, Assistant Professor at the Department of Choreography, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University; *Katrechko Liya*, Applicant for the Second (Master's) Level of Higher Education, Department of Choreography, H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University

Existential Paradigm of the 'Philosophy of Life' in Choreographic Works of Contemporary Choreographers

The purpose of this study is to identify and theoretically substantiate the characteristics of the existential paradigm of the 'philosophy of life' in the choreographic works of contemporary postmodern and neoclassical choreographers. **Methodology.** The research is based on value-oriented and systemic approaches. The methods of induction and deduction, informational analysis, analytical method, and terminological analysis are applied, enabling a comprehensive examination of the specified issue and producing specific research results. **The scientific novelty** lies in the theoretical comprehension of the existential paradigm of the 'philosophy of life' in the choreographic works of contemporary Western European and Ukrainian choreographers representing postmodernism and neoclassicism. The study explores choreographic productions by Pina Bausch (*Café Müller*, *Der Fensterputzer*), Akram Khan (*Desh*, *Vertical Road*), William Forsythe (*The Second Detail*), Liya Katrechko (*Tree of Life*), Alvin Ailey (*Tree of Life*), and Jiří Kylián (*Dance of Life*). The concept of the 'philosophy of life', a central ideology of existentialism, as embodied in these works, is crucial for understanding the individual's place in the modern world, the quest for meaning in life, and adaptation to constant change and transformation. **Conclusions.** The study concludes that existentialism centres around the individual—their freedom, choice, and personal responsibility. Attention is drawn to the absurdity of life, the uncertainty of human existence, and the necessity of seeking meaning through one's own actions without reliance on social norms. The examined choreographic works by postmodern choreographers address existential themes of being, consciousness, and the search for life's meaning through the vocabulary of contemporary and modern dance and symbolic movement language. These choreographers not only incorporate traditional themes but also investigate how embodied movement can express profound philosophical ideas. One of the core principles of existentialism is freedom of choice. According to this doctrine, a person possesses absolute freedom in their actions, yet this freedom inherently entails responsibility for moral decisions.

Keywords: existential paradigm, existentialism, philosophy of life, choreographic works, postmodern choreographers, choreographic suite, choreographic performance.

Актуальність теми дослідження. У центрі екзистенціалізму, як філософського напрямку ХХ століття, лежить особистість, її свобода, вибір та індивідуальна відповідальність. Цей філософський підхід акцентує увагу на абсурдності життя, невизначеності людського існування та необхідності людини шукати сенс у власних вчинках, не спираючись на зовнішні структури, як соціальні норми чи релігійні догми. Екзистенціалізм залишає людину наодинці з її вибором, водночас наголошуючи на її здатності творити власне життя. Актуальність екзистенціалізму в наш час визначається через проблеми пошуку сенсу життя у швидко змінному світі.

Таким чином, тема «філософії життя», як провідна ідеологія екзистенціалізму, яка втілена сучасними балетмейстерами постмодерністами та неокласиками в їх хореографічних постановках, є не тільки актуальною, але й надзвичайно важливою для розуміння місця людини в світі. Ідеї, що стосуються пошуків сенсу в житті, постійних змін і трансформацій, активно відображаються і в сучасному хореографічному мистецтві.

Аналіз досліджень і публікацій. Аналіз філософської, культурологічної, мистецтвознавчої літератури, відеоджерел з теми наукової статті показав, що сенс «філософії життя» в екзистенціалізмі

розглянуто в працях В. Касьяна, А. Камю, Ж. Сартра, М. Хайдеггера. Філософські проблеми людини та її меж досліджуються в працях Н. Хамітова, Л. Гармаш, С. Крилової. У сучасному танці тема екзистенціалізму та «філософії життя» розглянута балетмейстерами П. Бауш, А. Хан, В. Форсайтом, Р. Поклітару, Б. Ейфманом, К. Томільченко, О. Шабаліною, які використовують хореографічну лексику як засіб вираження глибоких філософських ідей. Особливості створення та постановки сучасних хореографічних творів, вибір актуальних ідей, сучасних тем розглянуто в працях О. Енської, А. Максименко, І. Ткаченко, О. Лиманської.

Мета дослідження — виявити та теоретично обґрунтувати особливості екзистенційної парадигми «філософії життя» в хореографічних творах сучасних балетмейстерів постмодерністів і неокласиків.

Виклад основного матеріалу. Тема «філософії життя» є провідною в екзистенціалізмі, що стосується нашого розуміння буття, особистості в просторі і часі, а також сенсу людського існування. Вона особливо актуальна для художньо-творчої діяльності сучасних балетмейстерів, які звертаються до тем буття, свідомості та пошуку сенсу людського життя через

танцювальну лексику та хореографічні образи. Вони не тільки використовують традиційні теми, а й досліджують, як через тілесний рух можна висловити глибокі філософські ідеї. Одним із ключових принципів екзистенціалізму є свобода вибору. Людина, згідно з цим напрямом, має абсолютну свободу у своїх вчинках, але ця свобода приносить із собою і гнітючу відповідальність за вибір. Світ, який не дає готових відповідей, змушує індивіда шукати своє місце у ньому через самовираження та вибір. Іншим важливим принципом є абсурдність життя.

Альбер Камю писав, що «життя не має вродженого сенсу, і людина змушена створювати його через свої вчинки» [11, с. 38]. Це абсурдне сприйняття буття знаходить відображення в танці через рухи, які інколи здаються хаотичними, але вони в той же час передають всю глибину внутрішнього конфлікту і пошуку сенсу. Індивідуальність також є важливим аспектом екзистенціалізму. Кожна людина є унікальною, і її шлях є лише її власним. Важливою є взаємодія людини з іншими, пошук своєї суті через відносини та взаємодію з іншими індивідами.

У сучасному танці тема екзистенціалізму та «філософії життя» активно досліджується багатьма балетмейстерами, які використовують рух як засіб вираження глибоких філософських ідей. Піна Бауш у хореографічній виставі *Café Müller* розкриває тему відчуження, ізоляції та безнадії, що відображає екзистенціалістські ідеї про порожнечу та абсурдність існування. Її танцівники, здається, постійно намагаються знайти зв'язок, але їхні рухи та взаємодії лише підкреслюють відчуття безвиході та неможливості порозумітися [4].

Акрама Хан у хореографічній виставі *Desh* досліджує внутрішній конфлікт і пошук сенсу через рухи, що поєднують традиційний танець з сучасними елементами. Він звертається до теми культурної ідентичності та глобалізації, ставлячи питання, як людина може знайти своє місце в світі, який постійно змінюється [8].

Іншим прикладом є робота Вільяма Форсайта *The Second Detail*, де складні фізичні рухи танцівників відображають боротьбу між свободою та необхідністю порядку, підкреслюючи важливість вибору і самоідентифікації в екзистенціалістському контексті [5].

Як зазначає Л. Ковальчук, нідерландський балетмейстер І. Кіліан, демонструє у своїй постановці відносини людини з іншими

людьми, із самим собою, з навколишнім світом. Його хореографічний твір «Танець життя» приводить на край землі, що спускається в море: кілька пар залучені у вир нескінченного руху, чоловіки і жінки, чіпляючись один за одного серед хвиль, що коливаються на них по невблаганній волі життя, не розтирають навряд чи рятівних судомних обіймів. У центрі, крупним планом, – «червона» пара (жінка одягнена в червону сукню), рух цих двох ще не став стрімким, але пози та обмін поглядами наповнені наростаючої пристрасті – ще мить, і вихор закрутить їх, і спричинить море, і не дасть затриматися на краю суші. Ліворуч – жінка в білому, «без пари», але, здається, і без поганих передчуттів, тягнеться до квітки і не уявляє, як це, палаючи вогнем, розгойдуватися на хвилях бурхливого моря. Праворуч – скорботна постать жінки в чорному, для якої вогонь уже згас і все ближче підступають найнепереборніші і темніші хвили [3].

У символістській хореографії сучасного хореографічного твору «Танець життя» Іржі Кіліана існує прагнення передати частоту людського дихання, регульовану любов'ю (тобто життям) під пильним поглядом смерті [3].

Ці твори балетмейстерів є прикладами того, як через танець можна досліджувати екзистенціалістські ідеї про свободу, вибір і внутрішню боротьбу, що відображаються через рухи і передають складні людські переживання.

Хореографічна сюїта «Дерево життя», яка поставлена балетмейстером Лією Катречко, складається з трьох частин, в якій бере участь 10 танцівників. Кожна частина відображає один з етапів життєвого циклу людини: від народження і розвитку до старіння та відновлення.

У слов'янській традиції «Дерево життя» символізує світобудову та вічний коловорот життя. Це не просто рослина, а цілий космічний образ, що поєднує три рівні існування: коріння- підземний світ і предки, стовбур- земний світ людей, а крона-небесну сферу богів та майбутнього. Образ Дерева життя тісно пов'язаний із календарними та обрядовими традиціями. Воно відігравало важливу роль у весільних ритуалах, де прикрашене дерево символізувало новий життєвий цикл молодят. У поховальних обрядах висаджували дерева, що означало перехід душі в інший світ, але не її зникнення, а переродження [1].

Структура та зміст хореографічної сюїти «Дерево життя» Лії Катречко побудовані таким чином, що кожна частина чітко передає певні філософські і емоційні ідеї, що виводяться через хореографічні образи, рухи і взаємодії між танцівниками. За основу була взята сучасна альтернативна інструментальна музика, автором якої є американська музична компанія Пола Дінлетіра й Керола Совінські під назвою «Audiomachine».

Перша частина: Створення життя – образ дерева і листя. (муз. A Hidden Past Audiomachine & Harry Lightfoot). У першій частині хореографічної сюїти символічно зображено народження і початок життєвого шляху. Танцівники, порівнюючи себе з листям, яке зривається з дерева і розлітається в різні напрямки, символізують не тільки початок життєвого шляху, але й стихійність, хаотичність, притаманні будь-якому початку. Ця частина має легкий та непередбачуваний характер, і хореографічні рухи підкреслюють не тільки м'якість і вразливість життя на самому початку, але й велику свободу вибору, що дається кожній людині. Танцівники рухаються в просторі вільно, не маючи чітко визначеного напрямку, що символізує непередбачуваність і випадковість того, куди веде життя. На початку картини глядач зможе побачити малюнок у вигляді кола, поділеного на 3 рівні, який буде постійно рухатися в бік. Він символізує безкінечність, неперервність в часі, а рівні демонструють побудову того самого дерева: нижній рівень - коріння, середній - основа, кора, високий - крона та листя. Основна хореографічна лексика, яка була використана в постановці: перекати, партерні стрибки та окремі рухи руками, які символізують намагання наблизитися до світла.

Друга частина: Від народження до старості – етапи життя людини (муз. Luminescence from the Audiomachine). Центральна частина сюїти зображує розвиток людини, її шлях від народження до похилого віку. Рухи в цій частині стають більш виразними і чіткими, а основними елементами стають звичайні побутові рухи, які ми використовуємо в житті: кроки ногами, дитячий біг. Початок показує народження дитини, її перші кроки, обережні рухи, що демонструють взаємодію з навколишнім світом.

Далі, на етапі дорослішання і навчання, рухи стають більш активними і рішучими, а елементи набувають бешкетного характеру. Вони виражають самостійність, пізнання світу,

спроби знайти своє місце в житті. Балетмейстер використовує тут багато великих стрибків-перекидних, кабріолів. Не менш значущою виступає постійна взаємодія танцюристів, безліч різноманітних партнерингових підтримок, які характеризують опору та долання проблем пліч о пліч. Тут, також, можна побачити перші емоційні зв'язки, створення родини, народження нових поколінь.

Танцівники, які зображують цю частину, рухаються скоординовано і злагоджено, підкреслюючи важливість взаємодії між людьми, соціальні зв'язки, батьківську підтримку. Всі ці аспекти через хореографічну мову набувають додаткової глибини, розкриваючи, як час швидко плине і як ми, проходячи через різні етапи життя, стаємо частиною чогось більшого. Третя частина: Старість і перетворення — відновлення через смерть (муз. Cross the Line from Audiomachine)

У третій частині, що є кульмінацією сюїти, показано старість і перехід до нового етапу існування. Танцівники, які зображують людей, що наближаються до старості, виконують уповільнені, важкі рухи, що символізують старіння і фізичні зміни. Втім, цей етап не є кінцем: він трансформується в образ відновлення через переродження, де старі люди перетворюються на частки, які вросли в землю, утворюючи нове дерево.

Хореографія в цій частині показує відновлення, життя, що триває в новій формі, тому доречними елементами стали партерні рухи в просторі, перемішані та зламані рухи кінцівками, які показують переродження людини з одного стану в новий. Люди стають частинами природи, дерева, від яких нове життя проростає в інший цикл. Тут, через чіткі, органічні рухи, підкреслюється зв'язок людини з природою, циклічність життя і необхідність перехідних моментів для відновлення життєвих сил. Розташування набуває хаотичний характер- всі малюнки стають заплутані, то це змійка, яка переходить в так званий калейдоскоп, то це прямі лінії, в яких рухи виконуються хвилюю. Символіка старості як частини природного циклу наголошує на постійній взаємодії людини з навколишнім світом, де кожна смерть є лише початком нового процесу.

Структура сюїти є логічно послідовною. Кожна частина плавно переходить у наступну, утворюючи єдину хореографічну композицію. Перші легкі рухи в першій частині природно змінюються на більш чіткі та активні в другій, а потім, у третій частині, вони набувають

спокійного, філософського характеру. Ця послідовність відображає важливу ідею циклічності життя, переходу від одного етапу до іншого. Важливою є також роль хореографічного стилю – вільні, динамічні рухи, властиві стилю contemporary, дозволяють максимально відобразити внутрішні переживання персонажів на кожному етапі їхнього життя, гнучко та органічно переходити від одного образу до іншого.

Найбільш схожою за концепцією є Vertical Road Акрама Хана. Вона теж досліджує ідею життєвого циклу, змін і єдності всього сущого. У ній, так само, є відчуття постійного руху, народження, розквіту і повернення до джерела, що символізує нескінченний круговорот життя. *Вертикальна дорога* досліджує земну природу людства, ритуали та наслідки наших дій. Ця захоплююча робота перетворюється на медитацію про подорож від гравітації до благодаті [10]. Завдяки спеціально замовленій партитурі композитора Нітіна Соуні, який довго співпрацював, Хан надихається суфійською традицією та перським поетом і філософом Румі.

Дерево життя як символ зустрічається в сучасній хореографії у різних інтерпретаціях. Одна з найбільш відомих робіт на цю тему – «Tree of Life» американського хореографа Алівіна Ейлі. Його постановка розкриває циклічність життя, боротьбу і духовне відродження через пластику та динаміку рухів.

Піна Бауш також працювала з темою життя і смерті, зв'язку людини з природою. Її вистава *Der Fensterputzer* («Мийник вікон» 1997р.) має схожу філософію: рухи танцівників передають безперервність змін, плин часу та пошук гармонії у цьому процесі. У творі показана гора купи червоних квітів, піднята на двадцять футів у повітря. Він забезпечує чудовий винахідливий, кумедний і зворушливий пейзаж, коли танцюристи катаються по ньому на лижах, вибирають змії з-поміж пелюсток і дивовижно безтурботно підкидають квіти в повітря. Час від часу на сцені з'являється титульний мийник вікон, безтурботно займаючись миттям вікон багатопверхівок Гонконгу. Під ним море людей відтворює моменти життя, шукаючи способів догодити собі чи іншим і відчайдушно намагаючись відтворити ті моменти екстазу й близькості, які визначають нас [12].

Висновки.

1. У результаті проведеного дослідження з'ясовано, що в центрі екзистенціалізму

лежить особистість, її свобода, вибір та індивідуальна відповідальність; акцентується увага на абсурдності життя, невизначеності людського існування та необхідності людини шукати сенс у власних вчинках, не спираючись на соціальні норми.

2. Проаналізовано екзистенційну парадигму «філософії життя» в хореографічних творах сучасних західно-європейських балетмейстерів постмодерністів і неокласиків, а саме: хореографічні вистави Café Müller, Der Fensterputzer Піни Бауш, хореографічні вистави Desh, Vertical Road Акрама Хан, хореографічну композицію Вільяма Форсайта The Second Detail, хореографічну композицію Tree of Life Алівіна Ейлі, хореографічну композицію «Танець життя» Іржі Кіліана. У цих творах балетмейстери звертаються до тем буття, свідомості та пошуку сенсу людського життя через танцювальну лексику та хореографічні образи. Вони не тільки використовують традиційні теми, а й досліджують, як через тілесний рух можна висловити глибокі філософські ідеї. Одним із ключових принципів екзистенціалізму є свобода вибору. Людина, згідно з цим напрямом, має абсолютну свободу у своїх вчинках, але ця свобода приносить із собою і відповідальність за моральний вибір.

3. Хореографічна сюїта сучасного українського балетмейстера Лії Катречко «Дерево життя» є відображенням оригінальної хореографічної лексики, побудованої на стилі сучасного танцю contemporary, а також є глибоким філософським дослідженням життєвого циклу людини, її взаємодії з навколишнім світом і природою. Структура і зміст цієї роботи органічно переплітаються, утворюючи потужний емоційний і символічний ефект, що дозволяє глядачеві задуматися над важливими питаннями «філософії життя», а саме життя і смерті, народження і відновлення.

Література

1. Дерево життя-сакральний символ українського народу. URL: <https://spadok.org.ua/na-rodni-symvol/derevo-zhyttya-sakralnyy-symvol-ukrayinskogo-narodu> (дата звернення: 04.05.2025).

2. Касьян В.І. Філософія: відповіді на питання екзаменаційних білетів: курс лекцій. Київ : Знання, 2008. 347 с.

3. Ковальчук Л. В Київ вперше привезли «чорно-білі балети» Іржі Кіліана. URL: <https://bab-el.ua/texts/26127-u-kijiv-vpershe-privezli-chorno-bili-baleti-irzhi-kiliana-na-prem-yeri-odnu-z-roley-zigrala>

pribiralnicya-z-nashoji-redakciji-a-zal-jiy-pleskav-os-yak-ce-bulo (дата звернення: 04.05.2025).

4. Піна Бауш «Кафе Мюллер». URL: <https://youtu.be/CKexLEyTq5s?si=Ftqsu7PG5viOp1ll> (дата звернення: 04.05.2025).

5. Погребняк М. М. Творчий метод і неокласичний танець У. Форсайта. *Humanities Science current issues*. 2020. № 32. Т. 2. С. 17–22.

6. Хамітов Н.; Гармаш Л.; Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. Київ : КНТ, 2015. 228 с.

7. Еньська О., Максименко А., Ткаченко І. Композиція танцю та мистецтво балетмейстера: навчальний посібник для педагогічних університетів, закладів вищої освіти культури і мистецтв. Суми : ФОП Цьома С.П., 2020. 157 с.

8. «Чотто Деш» Акрама Хана. URL: <https://www.akramkhancompany.net/productions/chotto-desh-2023/> (дата звернення: 04.05.2025).

9. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст.: монографія / М-во культури і туризму України, Харків. держ. акад. культури. Харків : ХДАК, 2007. 343 с.

10. 60-й сезон Бостонського балету відкривається американською прем'єрою «Вертикальна дорога» Акрама Хана. URL: <https://www.akramkhancompany.net/productions/vertical-road-boston-ballet/> (дата звернення: 04.05.2025).

11. McBride, Josep. Albert Camus: Philosopher and Littérateur. Palgrave Macmillan, 1992. 226 с.

12. Tanztheater Wuppertal. Піна Бауш: Der Fensterputzer (The Window Washer). URL: <https://totaltheatre.org.uk/tanztheater-wuppertal-pina-bausch-der-fensterputzer-the-window-washer/> (дата звернення: 04.05.2025).

References

1. Spadok. (2020). Tree of Life – a Sacred Symbol of the Ukrainian People. Retrieved from: <https://spadok.org.ua/narodni-symvol/derevo-zhyttya-sakralnyy-symvol-ukrayinskogo-narodu> [in Ukrainian].

2. Kasian, V. I. (2008). Philosophy: Exam Answers. Existentialism: General Overview [in Ukrainian].

3. Kovalchuk, L. (2019). Black-and-White Ballets of Jiří Kylián Arrived in Kyiv for the first time. *Babel*. Retrieved from <https://babel.ua/texts/26127-ukijiv-vpershe-privezli-chorno-bili-baleti-irzhi-kiliana-na-prem-yeri-odnu-z-roley-zigrala-pribiralnicya-z-nashoji-redakciji-a-zal-jiy-pleskav-os-yak-ce-bulo> [in Ukrainian].

4. Bausch, P. (2018). Café Müller. Retrieved from <https://youtu.be/CKexLEyTq5s?si=Ftqsu7PG5viOp1ll>.

5. Pohrebniak, M. (2020). The Creative Method and neoclassical dance of William Forsythe. *Humanities Science Current Issues*, 2(32), 17–21 [in Ukrainian].

6. Khamitov, N., Harmash, L., & Krylova, S. (2016). History of Philosophy: The Problem of the Human and its Limits. Introduction to philosophical anthropology as meta-anthropology. Kyiv [in Ukrainian].

7. Enska, O., Maksymenko, A., & Tkachenko, I. (2020). Dance Composition and Ballet Master's Art. Sumy [in Ukrainian].

8. Akram Khan Company. (2023). Chotto Dosh. Retrieved from <https://www.akramkhancompany.net/productions/chotto-desh-2023/> [in English].

9. Chepalov, O. I. (2007). Choreographic Theatre of Western Europe in the 20th Century. Kharkiv [in Ukrainian].

10. Akram Khan Company. (2023). Vertical Road – Boston Ballet. Retrieved from <https://www.akramkhancompany.net/productions/vertical-road-boston-ballet/> [in English].

11. McBride, J. (1992). Authenticity in the Early Works. In Albert Camus: Philosopher and Littérateur (pp. 43–56). New York [in English].

12. Tanztheater Wuppertal. (2012). Pina Bausch: Der Fensterputzer (The Window Washer). Total Theatre. Retrieved from <https://totaltheatre.org.uk/tanztheater-wuppertal-pina-bausch-der-fensterputzer-the-window-washer/> [in English].

Стаття надійшла до редакції 05.05.2025
Отримано після доопрацювання 06.06.2025
Прийнято до друку 16.06.2025